

Mirsada Bibić Šabotić

Specijalna nagrada za
autentičnost pripovijedanja

SELIMOV NUR

Nišani, izbljედjeli od vremena, stoje nad zemljom trpeći dunjalučku mrenu, ali vječno traju za čovjeka kao opomena da sve umire, jer je smrt bezvremena, usud je ljudski, ljudsko je breme, ima svoje vrijeme, ima svoj sahat, koji nikada nikom nije stao. Bliža nam je od vazduha koji udišemo, od srčane vene u našem hudžutu, bliža je od Sirat ćuprije...

Nježne i rozikaste niti najaviše nebeski svod ovjenčan praskozorjem. Sabah će. Tu, iznad stogodišnjeg nišana, pojavi se bjeličasta svjetlost i osvijetli grob starog Selima. Podsjećala je na pjenu morskih valova u vrijeme akšama, kada posljednji zraci sunca svojim iskrama pokušavaju da daju nadu insanu.

Selim je odavno zaboravljen. One, koje je nekada davno milovao svojom rukom, njegovu evlad, spomenu njihova djeca, izuče im Jasin za Bajram i uoči Čestite noći, a on, koji je davno zasadio šljivik, čije plodove koriste njegovi potomci, izgradio prvu kamenu kuću nadomak Vrševa u kojoj su toplinu našli šest njegovih sinova i hanuma mu Hatidža, spomene se samo kada se prođe pored njegovog nišana, koji mu sazidaše sinovi, koji kao i on, pod crnom zemljom čekaju Sudnji dan.

Tog proljetnog sabaha, bjeličasta svjetlost iznad Selimovog nišana trepereći, uzdiže se još više ka nebeskom prostranstvu. To bi njegova duša, njegov nur koji na trenutak napusti svoju vječnu kuću. Nur je lebdio, a jutarnji povjetarac ga nosio vazduhom. Dodirujući dunjalučki vazduh i blažeći se rosom, nur shvati da je na zemlji, koju je nekada davno ljubio i volio, na zemlji svojih predaka i potomaka.

Pogleda u svoj nišan, koji je bio odavno ukorijenjen i kojeg je vrijeme pogazilo dajući mu sivkastu boju. Njegovo ime se jedva nagovještavalo na nišanu, a obližnja breza kao da je namjerno spustila svoje grane da bi mu zaklonile prvu iskru sunca. Ostali grobovi, poređani jedan do drugog, bijahu zarasli u požutjeloj travi, ali ukrašeni mezarjima, klesanim mermerom oivičenim zlatnim prugama. Nur

pokuša da pronađe grob svog oca, ali uzalud. Za tren se sjeti da je njegov babo poginuo za vrijeme Prvog svjetskog rata i da njegovo tijelo nikada nije pronađeno. On osjeti tiho škripanje - to bi pokušaj da zacvili - ali ne, cviljenje jedne duše se ne čuje. Zatim, uoči pet grobova, koji su se nalazili uz samu ogradu groblja, pripijeni jedan uz drugog, kao da se ne daju razdvojiti. Primače se, poče da čita: *Numan, Sako, Šećo...* Zagrcnu se, ne mogade da nastavi. Tu leže njegovi sinovi, njih petorica, pet njegovih divova kojima se ponosio, pet njegovih zlatnih kula koje su obasjavale čitavo selo. Nedostajao je još jedan - šesti grob. Vрати se, iščita opet imena na nišanima. Nedostajalo je ime njegovog najmlađeg Hasana. Pogleda malo bolje, a ono tik uz ogradu, bio je prazan prostor i kao da je čekao još jednog mejta. Njegova duša samo izusti: *Amanjarabi*. Htjede da zaplače, da pusti suzu, ali avaj. Duša nema suza, ona plače u sebi, sama, da je niko ne vidi i ne čuje. Duša plače i kad svijetli kao nur.

Nošen bihorskim vjetrom, krenu ka svom domu, ka kući koju je sagradio svojim žuljavim rukama, ogrezlim u znoju. Stade u hlad ispod šljivika. Gledao je u oronula stabla koja su nijemo stajala i brojila prohujale godine. Vjetar opet zatalasa Selimovu dušu i okrenu je ka kućištu gdje se nekada davno orilo i pjevalo, dok je Selim gradio dom za svoju ženu i djecu. Sjeti se koliko je pita pojeo i koliko je jarduma ispio baš na ovoj zemlji. Zamirisa mu pokošeno sijeno, osjeti slast *đule* i *kožare*. Od te slike ostalo je samo razbacano kamenje na kućištu između kojeg su se nazirale odbačene stvari, bezvrijedne sitnice.

– Nema moje kuće, nema je. Mora da su je ratovi srušili - daškom vjetra progovori Selimov nur.

Pažnju mu privuče zvuk medenice, i nur dobi neku zlatastu boju. Pogleda u tom pravcu. Krava šarulja pasla je mirno, mahajući repom i pokušavajući da se odbrani od muva. Kako bi je pomilovao, kako bi sa njom progovorio... Ali avaj, duša nema ni ruke, niti je ko može čuti. Ona samo gleda i osjeća. Ako duša ima srce, onda je to srce duše Selimove na trenutak stalo. Pred njim je bila ogromna kuća, kakvu za života Selim nikada vidio nije. Opasana visokom ogradom, kuća je stajala u podnožju brijega, gdje je nekada bio Selimov vrt. Primače joj se. Kuća je bila bijele boje, ograda u srebrnom sjaju, ali je bila i hladna kao onaj njegov grob. Samoća je izbijala iz nje. Nur se sjeti one svoje

kamene kuće, koja je vrila od dječijih osmijeha i mirisa pečenog hljeba. Eto, duša se sjeća, duša ne zaboravlja, ona čuje, vidi, ali ne govori, nijema je, nijema je kao Mjesec u doba Ramazana, nijema je kao nebo u praskozorju. Uto, kao iz nekih davnih vremena, začu umilne glasove. Milozvučnost ga okrijepi. Pojaviše se dva pomlađa čovjeka, koja nije prepoznao, ali i kako bi. Toliko je vremena prošlo, toliko... Ipak, boja njihovih glasova ga vrati u prošlost. Učini mu se da je negdje davno čuo taj hrapav i taj polupromukli glas i učini mu se da se kroz čitavo selo čuju ti glasovi što se miješaju sa mirisima prošlosti.

- E, vala, dobra ova kuća! Numanovi sinovi imaju bogatstva na sve strane. Ali eto, napustiše svoja ognjišta, eno ih po svijetu, rasuli se po Luksemburgu, Njemačkoj, Norveškoj, Holandiji i Bog jedan zna gdje - reče omaleni čovjek.

Onaj drugi dodade:

- Jes, vala, i Sakovi i Šećovi i Hasanovi...

Selimov nur više nije ništa čuo, zgrčio se, učini mu se da ga nešto steže, da ga nešto guši...

- Šteta - nastavi drugi čovjek - muka se vidi i na kraju ništa. Jadni ovaj insan, osuđen je samo na patnju. Pogledaj ono grumenje, tu je bila kuća koju je pravio naš djed Selim. Niti ima njega više, niti ima našeg baba, niti kuće - završi svoju priču ovaj čovjek gledajući u daljinu.

Da je Selimova duša, bar, mogla da progovori i da pita čiji su ovo sinovi, od kojeg mu sina, da im kaže da je on njihov djed Selim! Ali ne, prošlost često ostaje nijema, zaboravljena, čuti zanavijek. Ubrzo se Selimovi unuci izgubiše žureći za kravama da ne uđu u tuđu baštu. Nur ostade sam. Spusti se niže da osjeti milovanje pokošene trave. Zatim ga vjetar podiže i ponese kroz selo. Sve je bilo pusto, ni kosača, ni djece, ni djevojaka na obližnjoj česmi. Zaželje da vidi koju ovcu, da joj pomiluje runo... Međutim, sve ono što je nekada davno činilo njegov život, zamijenile su velike, prazne kuće, ograđene čeličnim ogradama. Nekadašnji vrtovi su zamijenjeni metalnim garažama i bazenima prepunim žabokrečine. Umjesto štala i obora na čoškovima ograđenog dvorišta, stajale su figure životinja, koje su ukrašavale bašte.

Selimovoj duši se tad učini da je na dunjaluku mrtvije nego u njegovom grobu. Drhtav i iznemogao Selimov nur u daljini uoči veliko zdanje, ogromno, učini mu se kao dvorac. Sjeti se da je nekada davno

bio na Cetinju i da je slično zdanje vidio tamo. Da, to je bio dvorac kralja Nikole i ova velika kuća sa srebrnim parapetima, kupolastim krovovima i duborezima na čoškovima, podsjeti ga na vrijeme kada je trgovao stokom po Cetinju i kada je u trenucima odmora razgledao kraljevski dvor, diveći se njegovoj ljepoti. Nošen vjetrom, primače se zdanju. Čudna radost protkana tugom, obavi ga. Pred vratima, na klupi, sjedjela je omalena starica, a pored nje, u invalidskim kolicima, stariji muškarac izgužvanog lica i tamnih podočnjaka. Gledali su u daljinu kao da nekog čekaju. Nur ih ne prepozna, ne znade ko su, ali prepozna svoju zemlju, koju je naslijedio od svog baba. Polako uđe u kuću. Sjav, ljepota i blještavilo zasijeniše ga i on se skoro izgubi. Gledao je ljepotu koja se polako, zbog praznine, pretapala u surovost, u muklu i nijemu samoću. Praznina poče da ga guši. Nigdje nikog, pusto kao u njegovom grobu. Odjednom, na zidu u sobi ugleda izbljedjelu fotografiju, uokvirenu pozlaćenim ramom. Zagleda se u nju. Ustuknu. Prepozna muškarca na njoj. Prepozna svog sina Hasana, prepozna ga po ožiljku iznad lijeve sljepoočnice. Sjeti se da je njegov Hasan kao dijete pao u šiblje i da je rana toliko bila dubako da je kasnije dobila konturu modre fizge. Zavjesa na prozoru poče da se pomjera i Selimov nur se pribi uz drugi zid sobe i uoči još jednu fotografiju uokvirenu drvenim ramom i na njoj mnogo ljudi, što odraslih, što djece, a bilo je i beba. Tu, između njih, stajali su ovo dvoje staraca koje je vidio prije pred vratima kuće. Selimov nur ih je gledao. Činilo mu se da ih odnekud zna ili su ga njihova lica samo podsjećala na nekoga. Iziđe pred kuću i primače se starcu u kolicima. Zagleda se u njegovo izabrano lice. Pogleda ga izbliza i vidje - iznad njegove sljepoočnice modrila se linija.

- Hasan, ovo je moj Hasan - prošapta Selimova duša.

Osamdesetogodišnji Hasan, prikovan za kolica, kao da ustuknu. Osjeti neku blagost, kao da ga očeva duša dotaknu po ostarjelom licu. Dvije krupne suze pokvasiše mu izgužvane obraze. Starica ga pogleda i blago reče:

- Ne plači, Haso, sinovi nam, akobogda inšallah, stižu sutra iz Luksenburga, a i čore će iz Njemačke krenut' za koji dan. Inšallah na hair i na dobro da nam dođu.

Hasan joj se okrenu i blago mahnu glavom. Pogleda je, ali ne prozbori ništa jer su njegove utonule oči već ispričale priču. Od

petorice sinova, dvije ćerke, dvadeset unučadi i petoro paraunučadi, koji u dalekom svijetu vode borbu za svoj opstanak, nema nikog da mu bar čašu vode doda, da ga odvede kod doktora u Petnjicu, da pomiluje njegove ruke i ostarjelo srce. Ima jedino mermerne stubove i hladne zidove iz čijih šupljina kipću krv i znoj njegovih sinova, koji svoje zdravlje ostaviše na bauštele u tuđini.

- Nemo' me tako gledat, vidi kakvu kuću imamo, sva je od mermera! Ne moramo da se mučimo po polju, da plastimo, da denemo sijeno. Eve vode na sve strane. Nemo' plakat, nemo' da kobiš djecu - blagim tonom reče žena pored njega.

Selimova duša shvati da je pred njim snaha Mejra, koja je oduvijek znala da razgali insana, da da nadu čovjeku. Tu, u samom srcu Bihora, na proplanku Vrševa, Selimova duša shvati da je insan samo jedna iskra koja kroz vrijeme gubi svoj sjaj i znavijek bude zaboravljena, isto kao grumen zemlje bačen niz liticu ponora...

*

Po selu se pročū da je na groblju primijećena neka svjetlost. Mladi čobanin Ibro se stravio. Povedoše ga u Godočelje da mu sliju stravu. Dok se olovo topilo u metalnoj kašiki na žaru, Selimova duša se vratila svom spokoju. Poželje da više nikada ne vidi dunjaluk. Ušla je kroz šupljine stoljetnog nišana, ostavljajući za sobom bešare da jedino smrt i grobovi imaju svoju vječnost i da će nur plemenitih predaka svijetliti kao istina da smrt nikad ne umire, da je vječna kao što je vječna priča.